

USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN HISTORY

Rakhmatjon Akhmedov

Lecturer

National University of Uzbekistan

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Digital technologies, artificial intelligence, modern archives, historical data analysis.

Received: 10.06.23

Accepted: 12.06.23

Published: 14.06.23

Abstract: This article discusses the study of history with the help of new digital technologies and the future prospects of science. Today, we can see the study of history based on the information of artificial intelligence.

TARIX FANIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING QO‘LLANISHI

Raxmatjon Axmedov

O‘qituvchi

O‘zbekiston Milliy universiteti

Toshkent, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: Raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt, zamonaviy arxivlar, tarixiy ma’lumotlarni tahlil qilish.

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarix fanini yangi raqamli texnologiyalar yordamida o‘rganish va fanning keying istiqbollari haqida fikr yuritiladi. Bugungi kunda sun‘iy intellekt ma’lumotlari asosida tarix fanini o‘rganishni ko‘rishimiz mumkin.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИСТОРИИ

Рахматжон Ахмедов

преподаватель

Национальный университет Узбекистана

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Цифровые технологии, искусственный интеллект, современные архивы, анализ исторических данных.

Аннотация: В данной статье рассматривается изучение истории с помощью новых цифровых технологий и дальнейшие перспективы науки. Сегодня

мы можем наблюдать изучение истории на основе информации искусственного интеллекта.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha jabhalariga keng miqyosda kirib bormoqda. Barcha tizimlar zamonaviy texnologiyalar bilan boshqarilishga o'tilmoqda. Jumladan, bugungi kunda harbiy, iqtisodiy va tibbiyot sohalarning katta qismi raqamli texnologiyalar yordamida ishlayabdi. Ilm-fanga ham zamonaviy texnologiyalar va dasturlarning kirib borishi bilan fanda ham yangi yutuqlarga erishilib bormoqda. Jumladan, tarix fanida ham raqamli texnologiyalarni qo'llash borasida bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda. Dastavval raqamli tarix nima ekanligini bilib olaylik. Raqamli tarix – so'nggi yillarda katta e'tibor qozongan nisbatan yangi tadqiqot sohasi. Bu tarixiy ma'lumotlarni saqlash, tahlil qilish va almashish uchun raqamli vositalar va usullardan foydalanishga qaratilgan tarix sohasining bir qismidir.

ASOSIY QISM

Raqamli tarixning asosiy afzalliklaridan biri uning yo'qolishi mumkin bo'lgan tarixiy ma'lumotlarni saqlash qobiliyatidir. Misol uchun, ko'plab tarixiy hujjatlar va artefaktlar nozik va vaqt o'tishi bilan yomonlashishi mumkin. Raqamli texnologiyalar ushbu buyumlarning yuqori sifatli skanerlari va tasvirlarini yaratish, ularni kelajak avlodlar uchun saqlash uchun ishlatilishi mumkin. Shuningdek, raqamli tarixga faqat biror dastur yoki sistema yaratish emas balki oddiy saytlar ham bunga misol bo'ladi. Jumladan, <https://koreanwarlegacy.org>[1] sayti bu Koreya urushiga bag'ishlab ochilgan maxsus sayt bo'lib unda juda katta ma'lumotlar bazasi bor. Ushbu saytda urushning kelib chiqishi haqidagi ma'lumotlarni ochib beradi. Bu saytni yaratishdan maqsadlardan biri ushbu Koreya urushining bugungi kun demokratiyasiga ta'siri haqida ham tushuncha berishga qaratilgan.

Sun'iy intellektning rivojlanishi natijasida bugungi kunda ba'zi bir yangilangan sun'iy intellekt botlardan biri chat-gpt.org ga[2] tarix fanida sun'iy intellektning qo'llanishi deb savol berildi. Javob quyidagicha bo'ldi:

1. "Matnni tahlil qilish va qidirish: SI (Suniy Intelekt) algoritmlari xatlar yoki jurnallar kabi tarixiy hujjatlarni tahlil qilishda yordam berishi va lingvistik naqshlar va mavzular haqida tushuncha berishi mumkin. Qidiruv tizimlari tarixiy hujjatlarni ularning ahamiyatiga qarab aniqlash va tartiblash uchun SI dan ham foydalanishi mumkin".

Ko'rishimiz mumkinki, raqamli texnologiyalar rivojlanishi yaxshi ma'lumotlar va kodlash tizimi yaxshi tashkil qilinsa tarixiy va xronologik ma'lumotlarni biz istagan shaklda berish imkoniyatiga ega bo'ladi.

2. “Vizual tanib olish: SI algoritmlari rasmlar, haykallar, xaritalar yoki tangalar kabi tarixiy asarlar tasvirlarini tanib, tasniflashi mumkin. Bu tarixiy artefaktlarni kataloglash va izlashda yordam berishi mumkin”.

Bundan ko‘rinadiki SI muzeyshunoslik faoliyatida keng qo‘llanishi va uning imkoniyatlarini oshirishi mumkin.[3]

3. “Bashoratli modellash: SI algoritmlari tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilishi va kelajakdagi natijalar haqida bashorat qilishi mumkin. Masalan, SI hozirgi voqealarning potensial natijalari haqida tushuncha berish uchun tarixiy voqealar sabablarini tahlil qilishga yordam beradi”.

SI tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilishi va o'sha tahlil qilingan ma'lumotlar uchun kelajak uchun o'z taxminlarini berishi mumkinligini ko'rishimiz mumkin.

4. Virtual rekonstruksiya: SI dan foydalanib, tarixchilar va arxeologlar uzoq vaqtdan beri yo‘q bo‘lib ketgan tarixiy binolar va landshaftlarning virtual modellarini qurishlari mumkin, bu joylar qanday ko‘rinishi va ishlashini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. SI imkoniyatlaridan foydalangan holda qadimiy yo‘q bo‘lib ketgan yoki bir ma'lum bir qismi qolgan tarixiy binolar, tarixiy shaxslarning tashqi ko‘rinishi hamda biror tarixiy voqealar (urushlar va biror muhim tarixiy jarayonlar) ni visual tasvirlarini shakllantiradi.

5. Ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish: SI algoritmlari katta ma'lumotlar to'plamini tahlil qilishi va odamlarga tarixiy tendensiyalarni yaxshiroq tushunishga yordam beradigan infografika va vizualizatsiya yaratishi mumkin.

6. Shaxsiylashtirilgan ta'lim: SI algoritmlari tarixga qiziqqan talabalar uchun shaxsiy kelib chiqishi, qiziqishlari va bilim darajalariga qarab shaxsiylashtirilgan o'rganish tajribasini yaratishi mumkin. Bu o'qituvchilarga tabaqalashtirilgan ta'lim berishga yordam beradi.

7. Madaniy saqlanish: SI artefaktlarni, binolarni va madaniy amaliyotlarni saqlashga yordam berish uchun merosni saqlashda qo‘llanilishi mumkin. SI yordamida tarixiy bilimlarni raqamlashtirish va arxivlash orqali o'tmish sivilizatsiyalari madaniyati va merosini kelajak avlodlar uchun saqlab qolish mumkin.

Raqamli tarixning yana bir afzalligi uning tarixiy ma'lumotlarni kengroq auditoriya uchun qulayroq qilish qobiliyatidir. Onlayn platformalar va raqamli arxivlar orqali tadqiqotchilar va tarix ixlosmandlari dunyoning istalgan nuqtasidan ko‘plab tarixiy ma'lumotlarga kirishlari mumkin. Bu tarixiy bilimlarni demokratlashtirishga olib keldi, chunki an'anaviy manbalardan foydalanish imkoniga ega bo'lmagan shaxslar endi tarixiy materiallarni onlayn o'rganishlari mumkin. Bu o'z navbatida tarixiy ma'lumotlar jamlangan arxivlarning online tizimiga o'tishi uning axborotni erkin va kengroq aylanishiga sababchi bo'lishi mumkin.

Raqamli tarix, shuningdek, tarixiy ma'lumotlarni yangi va qiziqarli usullarda tahlil qilish va sharhlash imkonini berdi. Raqamli vositalar va dasturiy ta'minot tufayli tadqiqotchilar tarixiy voqealar va tendensiyalarni yaxshiroq tushunishga yordam beradigan murakkab vizualizatsiya va modellarni yaratishi mumkin. Jumladan, tarixiy shaxs yoki tarixiy jarayonni umumiy ma'lumotlari kiritilsa algoritmlar asosida o'sha davr rasm va videolarini ishlab chiqarib beradi.[2]

Ko'pgina afzalliklarga qaramay, raqamli tarix ba'zi muhim axloqiy va amaliy muammolarni ham keltirib chiqaradi. Misol uchun, katta hajmdagi tarixiy ma'lumotlar bilan ishlashda egalik, maxfiylik va ma'lumotlarni boshqarish bo'yicha ma'sul tashkilotlar ancha qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Bundan tashqari, raqamli arxivlar va manbalarning aniqligi va ishonchliligini diqqat teshkirish va ularni tahlil qilish uchun kerak. Yana shuni ta'kidlash kerakki ma'lumotlar mutaxassislar tomonidan doimiy tarzda tahlildan o'tkazilib turilmasa, xatolar yoki noaniqliklar katta oqibatlarga olib kelishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, raqamli tarix jadal rivojlanayotgan soha bo'lib, tarixni o'rganish va tadqiqotning kelajagi uchun katta imkoniyatlar yaratib beradi. Yangi texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish orqali tarixchilar va tadqiqotchilar o'tmish haqida qimmatli tushunchalarga ega bo'lishlari va tarixiy ma'lumotlarni hamma uchun ochiqroq va mazmunli qilishlari mumkin. Biroq, har qanday rivojlanayotgan sohada bo'lgani kabi, raqamli tarix qimmatli va axloqiy izlanish bo'lib qolishini ta'minlash uchun hal qilinishi kerak bo'lgan muhim savollar va muammolar mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. [Korean War Legacy - Understanding the origins and outcomes of the Korean War](#)
2. [Chat GPT Online - AI Chatbot \(chat-gpt.org\)](#)
3. [Google Imagen bilan xayolotni reallikka ko'chiramiz - Terabayt.Uz](#)